

Poradnik inwestora

Inwestycja to przeznaczenie pewnej części środków finansowych na realizację pomysłów, które w przyszłości przyniosą zysk. **Inwestowanie jest działaniem aktywnym**, które go celem jest podniesienie wartości wniesionego kapitału, osiągnięcie zysku. Działanie te mogą jednak przynosić straty, więc są **ryzykowne**.

Oszczędzanie to zabezpieczenie pewnego nadmiaru środków finansowych i czerpanie z tego tytułu korzyści w formie głównie odsetek, **jest czynnością bierną**. W oszczędzaniu **nie występuje ryzyko**. Przykładem są lokaty w banku.

Do sposobów inwestowania zaliczamy :

- Metale, kamienie szlachetne i biżuteria
- Akcje
- Obligacje
- Kontrakty terminowe
- Opcje

Metale, kamienie szlachetne i biżuteria

Przez setki lat najpopularniejszym sposobem oszczędzania było zakopywanie zgromadzonych kosztowności, a najczęściej gromadzonym dobrem było złoto. Nie dość, że łatwo je przetopić, to jeszcze może poleżeć w ziemi dowolnie długi czas, nie tracąc nic ze swoich właściwości. Dlatego też obecnie, ten szlachetny metal wciąż jest dla wielu firm, a nawet państw, ważnym sposobem inwestowania.

Na rynku można kupić np. złote monety czy **sztabki złota**.

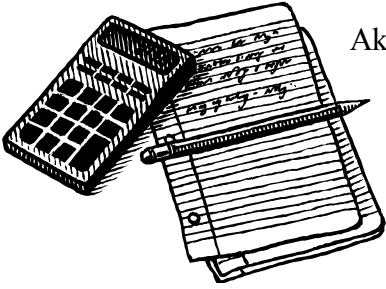
Złoto uważane jest za „najtwardszą walutę”, co oznacza, że w sytuacjach ryzyka gospodarczego, kryzysu, sięgają po nią państwa i bogaci inwestorzy.

Złoto drożeje, gdy sytuacja na świecie jest niepewna, panuje kryzys, a także w trakcie wojen. Oprócz złota, popularnością cieszy się platyna, rzadziej srebro. Obecnie jest to mało popularna

forma inwestowania, polecana jedynie dla bogatszych inwestorów i na dłuższy czas – kilku, a nawet kilkunastu lat.

Akcje

Akcja jest instrumentem finansowym, który jest emitowany przez podmiot zwany spółką akcyjną. Nabywca akcji zwany jest akcjonariuszem. Jest on współwłaścicielem spółki akcyjnej. Nabywając akcje spółki, akcjonariusz uzyskuje pewne prawa.

Najważniejsze prawa, które otrzymuje akcjonariusz, są następujące:

- prawo głosu,
- prawo do dywidendy, inaczej prawo do udziału w zyskach spółki,
- prawo do udziału w masie likwidacyjnej,
- prawo poboru, czyli prawo do zakupu akcji nowej emisji.

Akcja spółki charakteryzowana jest przez pewną liczbę wskaźników. Do najważniejszych wskaźników zaliczamy następujące:

- kapitał akcyjny
- wartość nominalna
- wartość emisyjna
- wartość księgową
- wartość rynkową
- zysk przypadający na jedną akcję
- dywidenda przypadająca na jedną akcję
- wskaźnik cena/zysk
- stopa dywidendy
- wskaźnik cena/wartość księgową
- wskaźnik wypłaty
- wskaźnik zatrzymania
- wskaźnik pokrycia.

Akcję mogą mieć formę na okaziciela lub imienną – wtedy w swej treści zawierają imię i nazwisko akcjonariuszy. Inną możliwą klasyfikacją akcji jest ich podział na akcje zwykłe i uprzywilejowane. Uprzywilejowanie akcji może przejawiać się na przykład posiadaniem uprawnienia do głosowania większą liczbą głosów na walnym zgromadzeniu akcjonariuszy niż posiadacze akcji zwykłych (na jedną akcję uprzywilejowaną mogą przypadać co najwyżej dwa głosy). Należy jednak pamiętać, że w przypadku spółek dopuszczonych do obrotu na rynku regulowanym takie uprzywilejowanie w ramach obowiązujących obecnie regulacji już nie obowiązuje. Innym przejawem uprzywilejowania akcji jest przypisanie do nich np. prawo do otrzymania większej dywidendy niż pozostali akcjonariusze spółki – rzadko jednak spotykane na polskim rynku kapitałowym. Cechą charakterystyczną akcji jest również to, że w przeciwieństwie do obligacji, które są emitowane na czas określony, akcje są emitowane na czas nieokreślony, a dokładnie rzecz biorąc do momentu zaprzestania działalności przez spółkę.

Obligacje

Obligacja jest to instrument finansowy (a jednocześnie również papier wartościowy), którego emitent jest dłużnikiem obligatariusza (posiadacza obligacji) i który zobowiązuje się wobec niego do świadczenia, polegającego na określonych płatnościach odsetek i wykupie obligacji.

Podstawowe charakterystyki obligacji:

- **wartość nominalna** – jest to wartość, od której nalicza się odsetki, która jest płacona w momencie wykupu przez emitenta posiadaczowi obligacji;
- **termin wykupu** – jest to termin, w którym obligatariusza otrzymuje od emitenta kwotę równą wartości nominalnej; w terminie wykupu obligacje podlega wykupowi;
- **oprocentowanie (inaczej stopa kuponów)** – stopa procentowa określająca wielkość odsetek wypłacanych obligatariuszowi;
- **terminy płacenia odsetek** inaczej częstotliwość wypłacania odsetek, która wynosi zazwyczaj raz w roku, raz na pół roku bądź raz na kwartał;
- **cena emisyjna** – jest to cena, po której obligacja jest sprzedawana jej pierwszemu posiadaczowi w momencie emisji;

W zależności od tego, w jaki sposób określony zostanie sposób i częstotliwość wypłaty zysku z obligacji w postaci kuponu, obligacje, możemy podzielić na trzy rodzaje:

- **obligacje zerokuponowe**, gdzie w momencie zakupu inwestor kupuje obligacje z dyskontem tzn. w momencie zakupu płaci za nią cenę niższą od jej wartości nominalnej a w momencie jej wykupu otrzymuje kwotę równą wartości nominalnej takiej obligacji.
- **obligacja o stałym oprocentowaniu**, gdzie inwestor z góry wie jaką kwotę odsetek otrzyma w okresie, w którym będzie trzymał kupione przez siebie obligacje do momentu ich wykupu przez emitenta.
- **obligacja o zmiennym oprocentowaniu**, gdzie wysokość oprocentowania (wielkość kuponu odsetkowego) może być uzależniona np. od stopy inflacji lub od poziomu wskazanej rynkowej stopy procentowej.

Kontrakty terminowe

Kontrakt terminowy jest to zobowiązanie dwóch stron do zrealizowania transakcji kupna – sprzedaży pewnej ilości instrumentu podstawowego po określonej cenie w ustalonym terminie.

Kontrakt terminowy charakteryzują trzy następujące wielkości:

- Ilość instrumentu podstawowego podlegającego transakcji kupna lub sprzedaży,
- Ustalona cena, po jakiej musi być dokonana transakcja, nazywana **ceną dostawy** lub **ceną kontraktu**,
- Termin, w którym należy dokonać transakcji (konkretna data), termin ten zwany jest **terminem wygaśnięcia**, terminem realizacji bądź terminem dostawy.

Kontrakt terminowy zawierany jest między dwiema stronami, którymi są:

1. **Kupujący kontrakt**, inaczej : zajmujący **długą pozycję** w kontrakcie terminowym;
2. **Sprzedający kontrakt**, inaczej : zajmujący **krótką pozycję** w kontrakcie terminowym.

Poradnik inwestora

Termin „kupujący” i „sprzedający” kontrakt mogą nieco mylić, gdyż nie chodzi tu o tradycyjny zakup lub tradycyjną sprzedaż kontraktu terminowego, lecz jedynie zajęcie pozycji na rynku finansowym, zaś sam zakup i sprzedaż instrumentów podstawowych mają miejsce w określonym terminie w przyszłości.

Podobna uwaga dotyczy stwierdzenia „cena kontraktu terminowego”. Jest to cena, która została ustalona w momencie zawarcia kontraktu i po której dojdzie do transakcji w przyszłości. Cena kontraktu terminowego jest ustalona wcześniej i znana, a zatem może się istotnie różnić od ceny rynkowej instrumentu podstawowego w dniu realizacji kontraktu.

Na rynku finansowym występują dwa rodzaje kontaktów terminowych – w Polsce przyjęły się angielskie nazwy obu :

- Kontrakt terminowy **forward**;
- Kontrakt terminowy **futures**.

Kontrakt terminowy forward jest to kontrakt występujący poza giełdą, w którym jedną ze stron jest zazwyczaj bank. Obie strony kontraktu uzgadniają jego warunki, takie jak ilość instrumentu podstawowego, termin realizacji. Bank podaje (kwotuje) cenę tego kontraktu, przy czym osobno podaje cenę kupna (**bid**) i cenę sprzedaży (**ask**). W momencie zawarcia kontraktu żadna ze stron nie płaci, a rozliczenie kontraktu następuje w terminie realizacji.

Kontrakt terminowy futures występuje na giełdzie. W kontrakcie tym inwestor, składając zlecenie kupna lub sprzedaży, zajmuje odpowiednią pozycję długą lub krótką. Drugą stroną kontraktu jest izba rozliczeniowa lub giełda, gwarantujące wykonanie kontraktu. Warunki kontraktu, takie jak ilość instrumentu podstawowego i terminu realizacji (inaczej: termin wygaśnięcia), są określone przez giełdę. Z kolei na podstawie zleceń złożonych przez strony kontraktu ustala się jego cenę. Inaczej niż w przypadku kontraktu terminowego **forward** inwestorzy zajmujący długą i krótką pozycję w kontraktach terminowych **futures** wnoszą depozyty już w momencie zawarcia kontraktu.

W przypadku kontraktu terminowego **futures** obie strony, tzn. kupujący i sprzedający mają dwie możliwości:

- Czekać do terminu wygaśnięcia;
- Zamknąć pozycję przed terminem wygaśnięcia.

W pierwszym przypadku następuje dostawa instrumentu podstawowego i zapłata za ten instrument ceny kontraktu lub rozliczenie pieniężne kontraktu. W drugim przypadku zamknięcie pozycji polega na dokonaniu przez stronę kontraktu transakcji przeciwnej.

Poradnik inwestora

W przypadku kontraktów terminowych **futures** na giełdzie występuje procedura codziennego rozliczania kontraktu zwana **marking to market**, inaczej mają miejsce codzienne rozrachunki rynkowe. Procedura ta polega na tym, że :

- W momencie zawarcia transakcji (otwarcia pozycji) obie strony , długa i krótka, wpłacają na swoje rachunki w domach maklerskich depozyt, będący pewnym niewielkim procentem wartości kontraktu;
- Na koniec dnia roboczego salda rachunków obu stron są korygowane w zależności od zmiany ceny kontraktu w ciągu dnia; jeśli cena wzrosła , wówczas zwiększane jest saldo strony długiej, a saldo strony krótkiej jest zmniejszane; jeśli cena spadła wówczas zwiększane jest saldo strony krótkiej, a saldo strony długiej jest zmniejszane;
- Gdy saldo którejkolwiek ze stron spadnie poniżej pewnego ustalonego dopuszczalnego poziomu, wówczas strona musi je uzupełnić do poziomu depozytu początkowego.

Kontrakt terminowy na indeks giełdowy jest to zobowiązanie dwóch stron do rozliczenia pieniężnego kontraktu według następujących zasad:

- Jeśli w momencie rozliczenia wartość indeksu giełdowego jest niższa niż cena w momencie zawarcia kontraktu, wówczas kupujący kontrakt (strona długa) płaci sprzedającemu kontrakt (stronie krótkiej) sumę określoną jako:
(cena kontraktu minus wartość indeksu giełdowego) razy mnożnik
- Jeśli w momencie rozliczenia wartość indeksu giełdowego jest wyższa niż cena w momencie zawarcia kontraktu, wówczas sprzedający kontrakt (strona krótka) płaci kupującemu kontrakt (stronie długiej) sumę określoną jako:
(wartość indeksu giełdowego minus cena kontraktu) razy mnożnik
- Jeśli w momencie rozliczenia wartość indeksu giełdowego jest równa cenie w momencie zawarcia kontraktu, wówczas żadna strona nie dokonuje płatności.

Występujący w powyższych określeniach mnożnik wskazuje, jak na jednostki pieniężne przeliczany jest jeden punkt indeksu giełdowego. Na przykład w odniesieniu do występujących na GPW w Warszawie kontraktów terminowych na indeksy WIG20 oraz mWIG40 mnożnik ten wynosi 10 zł za jeden punkt.

Opcje

Opcje, podobnie jak kontrakty terminowe, są umową pomiędzy dwoma inwestorami. Tu również mamy do czynienia z wystawcą oraz nabywcą instrumentu. Zasadnicza różnica pomiędzy opcjami i kontraktami polega jednak na tym, że podział praw i obowiązków wynikających z tego instrumentu nie jest dla stron transakcji identyczny.

Możemy wyróżnić dwa rodzaje opcji:

- opcje kupna (ang. call options),
- opcje sprzedaży (ang. put options).

Opcje kupna stanowią dla nabywcy prawo do kupna instrumentu bazowego po z góry określonej cenie oraz na warunkach z góry określonych. Zachodzi sytuacja bardzo podobna do sytuacji nabywcy kontraktu terminowego, z tą jednak różnicą, że w kontrakcie inwestor ma obowiązek nabyć instrument bazowy, a w przypadku opcji inwestor ma prawo do nabycia, co oczywiście oznacza, że może z tego prawa nie skorzystać i instrument bazowego nie kupować.

Podobnie jest z opcjami sprzedaży. Kupując ten typ opcji, otrzymujemy prawo do sprzedaży instrumentu bazowego. Nabywca opcji sprzedaży decyduje, czy skorzysta z prawa sprzedaży, czy też nie.

W przypadku opcji mamy do czynienia z wystawcą opcji kupna oraz wystawcą opcji sprzedaży. Wystawiając opcje zobowiązujemy się do zawarcia z nim transakcji kupna/sprzedaży instrumentu bazowego, czyli:

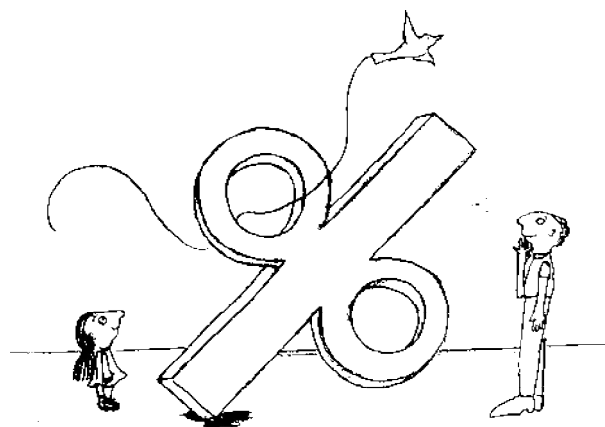
- wystawiając opcję kupna, zobowiązujemy się do sprzedaży instrumentu bazowego,
- wystawiając opcję sprzedaży, zobowiązujemy się do kupna instrumentu bazowego.

Wystawiając opcji, otrzymujemy od nabywcy opcji określoną kwotę pieniężną, która jest nazywana premią opcyjną.

W listopadzie 2009 roku w obrocie na GPW w Warszawie znajdowały się opcje kupna i opcje sprzedaży na indeks giełdowy WIG20.

Opcje na rynku pozagiełdowym.

Opcję te oferowane są zazwyczaj przez banki. Stosowane są one najczęściej przez instytucje finansowe i przedsiębiorstwa do zabezpieczenia przed ryzykiem.

Poradnik inwestora

Na rynku polskim dominują dwa rodzaje opcji:

- opcje walutowe,
- opcje na stopę procentową, w których instrumentem podstawowym jest stopa procentowa z rynku międzybankowego WIBOR, czyli przeciętna stopa oprocentowania kredytów na polskim rynku międzybankowym.

Dla inwestorów kupujących opcje wzrost zmienności instrumentu bazowego to zjawisko pożądane, a wraz ze wzrostem zmienności należy oczekiwać również wzrostu kursów, zarówno opcji kupna, jak i sprzedaży.

Dla inwestorów wystawiających opcje wzrost zmienności jest natomiast zjawiskiem niepożądanym. Dzieje się tak, gdyż inwestorzy ci mają ograniczone zyski i jednocześnie mogą ponieść nieograniczone straty.

Poradnik inwestora

Poradnik opracowali uczestnicy projektu „Zrozumieć finanse” na podstawie:

- Rynek kapitałowy i giełda papierów wartościowych Mirosław Kachniewski, Bartosz Majewski, Przemysław Wasilewski, Fundacja Edukacji Rynku Kapitałowego, Warszawa 2008
- Publikacje Komisji Nadzoru Finansowego : Wprowadzenie do inwestycji finansowych, Rynek wtórny papierów wartościowych, Podstawowe strategie inwestowania, Obligacje i akcje Krzysztof Junga, Warszawa 2009
- „Puls Biznesu”, maj 2010
- Ekonomia po polsku pod redakcją D. Filara, A. Rzońcy i G. Wójtowicza, CeDeWu, Warszawa 2007
- Inwestować mądrze P. Miśkiewicz, M. Postuła, J. Wawrzyniak i W. Zubrzycka, Fundacja Młodzieżowej Przedsiębiorczości, Warszawa 2005